

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗАТВЕРЖДУЮ:

Ректор ОНАХТ

_____Богдан ЄГОРОВ

«_____»_____2022 р.

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
до аспірантури на здобуття ступеня вищої освіти «Доктор філософії»
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
зі спеціальності 073 « Менеджмент»
Освітньо-наукова програма «Менеджмент»

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____Наталія ПОВОРОВА

ЗМІСТ

Основні задачі додаткового вступного іспиту	3
Порядок проведення додаткового вступного іспиту	3
Програма додаткового вступного іспиту	4
Перелік питань додаткового вступного іспиту	11
Список рекомендованої літератури	13
Основні критерії оцінки знань	15

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Додатковий вступний іспит ставить задачу оцінити комплекс теоретичних знань, отриманих абітурієнтом у період навчання на кваліфікаційному рівні магістра, рівень творчого мислення, уміння синтезувати знання окремих дисциплін для самостійного рішення практичних задач в області економіки.

Наукові спеціальності економічного блоку досліджують теоретико-методологічні, науково-методичні та прикладні засади, розвиток, тенденції та закономірності функціонування ринку товарів і послуг, міжнародних економічних стосунків, економічної, інвестиційної, інноваційної, виробничої, і логістичної, маркетингової діяльності підприємств, організаційно-правові форми підприємницької діяльності, чинники, ресурси, види, стадії та результати економічної діяльності підприємств, процес і форми управління підприємством (менеджмент).

Перелік питань, який пропонується, систематизовано по різноманітним взаємозв'язаним сторонам економічної сфери та охоплює її теоретичні основи, а також питання застосування отриманих теоретичних знань для рішення практичних задач. Кожний екзаменаційний білет містить завдання за програмою додаткового вступного іспиту, яка приводиться нижче.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Прийом додаткового вступного іспиту по спеціальності здійснюється предметною комісією.

Додатковий вступний іспит проводиться для абітурієнтів відповідно до затвердженого приймальною комісією графіку. Перед іспитом проводяться консультації, які призначені допомогти у підготовці до іспиту, надають відповіді на окремі питання програми додаткового вступного іспиту.

Додатковий вступний іспит проводиться у усній формі. Результати додаткового вступного випробування оголошуються приймальною комісією в цей же день.

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СИСТЕМНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

ТЕМА 1.1. Системна сутність підприємства, основи управління та структурування підприємства

Організація як система, основні елементи та властивості системи.

Сутність законів функціонування та розвитку організації як соціально-економічної системи. Склад та зміст принципів управління підприємством. Застосування економічних, організаційно-розпорядчих та соціально-психологічних методів управління підприємствами.

Моделі, технології, методи обґрунтування управлінських рішень.

Моделі прийняття рішень. Методи групового прийняття управлінських рішень. Обґрунтування рішень в умовах невизначеності. Етапи процесу прийняття управлінських рішень.

Структурування внутрішнього середовища підприємства.

Системна побудова підприємства: виробничо-технічний, організаційний, економічний аспекти структурування. Горизонтальний та вертикальний поділ праці на підприємстві, кооперація та інтеграція діяльності підприємств. Виробнича, логістична, соціальна, інформаційна інфраструктура як елементи, системи управління підприємством. Призначення, переваги та недоліки різних типів організаційних структур підприємств. Фактори формування та методи вибору типу організаційної структури управління. Тенденції і перспективні напрямки розвитку організаційних структур управління підприємств.

Ринок як зовнішнє середовище господарювання підприємства.

Загальне середовище господарювання та його чинники (природні, демографічні, політичні, науково-технічні, економічні, міжнародні). Операційне середовище функціонування підприємства (постачальники ресурсів, споживачі продукції, посередники, конкуренти).

Особливості конкурентної поведінки в структурах досконалої та недосконалої конкуренції. Конкуренція та конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому ринку. Конкурентний статус підприємства. Методи визначення, фактори та показники, що визначають конкурентоспроможність підприємства. Модель конкурентоспроможного підприємства.

ТЕМА 1.2. Підприємство як виробнича система

Ресурсний потенціал підприємства.

Сутність ресурсів і активів підприємства. Характеристика матеріальних і нематеріальних активів підприємства. Роль нематеріальних активів, їх оцінка та амортизація. Оборотні та необоротні активи в системі функціонування підприємства. Узагальнення активів і капіталу в балансі підприємства.

Основні засоби. Класифікація та оцінка основних засобів. Методи амортизації основних засобів та їх обґрунтування.

Оборотні засоби. Стадії обігу та склад оборотних засобів. Визначення обсягу оборотних засобів і оптимізація їх структури.

Персонал як основний ресурс підприємства. Форми участі персоналу в капіталі та прибутку підприємства. Продуктивність праці та методичні підходи до її визначення.

Форми і системи оплати праці працівників. Різновиди систем оплати праці. Права засновників щодо вибору форми і системи оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати на підприємствах. Зарубіжний і вітчизняний досвід участі працівників у прибутках (доходах) і власності приватизованих підприємств. Державне регулювання оплати праці. Договірне регулювання оплати праці. Формування системи надбавок, доплат та преміювання персоналу на підприємствах державного та корпоративного типу.

Конкурентоспроможність продукту (товару). Визначення критеріїв конкурентоспроможності продукту (товару). Методи оцінки

конкурентоспроможності продукту (товару).

Інноваційна діяльність підприємства, класифікація інноваційних процесів, новин та нововведень, їх взаємозв'язок і взаємодія. Сутність, цілі, завдання та система функцій інноваційного менеджменту. Оцінка ефективності інновацій та інвестицій.

Витрати підприємства.

Склад та класифікація витрат. Методи формування і калькулювання витрат на виробництво продукції. Особливості формування витрат методами “директ-костінг”, “стандарт-костінг” і сфери їх застосування. Проблеми розподілу непрямих витрат при калькулюванні.

Маркетингова діяльність підприємства

Маркетингова діяльність підприємства як засіб зовнішньої комунікації підприємства. Маркетингова діяльність підприємства як сфера організації зовнішніх комунікацій.

Сутність та засоби стимулювання продажу товарів. Поняття реклами, критерії вибору рекламних заходів. Класифікація реклами. Поняття та особливості роботи з громадськістю. Основні напрямки діяльності з РЯ.

Класифікація маркетингової інформації та її джерела. Структура та нагляд за якістю.

Конкурентоспроможність продукту (товару). Визначення критеріїв конкурентоспроможності продукту (товару). Методи оцінки конкурентоспроможності продукту (товару).

ТЕМА 1.3. Підприємство як соціальна система

Внутрішні соціальні комунікації.

Підприємство як соціальна система в сучасних теоріях організації. Поняття і процес комунікації. Зміст основних етапів процесу комунікації. Міжособові та організаційні комунікації. Усна, письмова та невербальна комунікації, їх переваги та недоліки.

Менеджмент людських ресурсів. Людські ресурси та людський капітал: сутність та взаємозв'язок. Процес залучення людських ресурсів - планування, відбір, просування по службі, звільнення працівників. Формування кадрового складу та штатного розкладу. Розвиток персоналу підприємства (форми та методи навчання, підвищення кваліфікації, диверсифікація робочої сили). Організація атестації кадрів. Кадрова політика: сутність та методи обґрунтування.

Мотивація як чинник забезпечення успіху діяльності організації. Поняття (“потреби”, “спонукання”, “стимули”, “мотивація”. Внутрішнє і зовнішнє винагородження. Зміст основних етапів процесу мотивації. Сутність змістовного підходу до вивчення мотивації. Основні положення ключових змістовних теорій мотивації. Сутнісна характеристика основних процесуальних теорій мотивації. Проблеми мотивації в сучасній практиці управління на підприємствах державного та корпоративного сектору.

Управління організаційними комунікаціями. Індивідуальні перешкоди на шляху ефективної комунікації. Організаційні комунікативні бар'єри. Шляхи подолання перешкод до ефективної комунікації.

Керівництво та лідерство в організаціях. Організаційна культура.

Лідерство як механізм сполучення різних джерел влади. Теорія особистих якостей лідера. Концепції ситуаційного лідерства. Основні підходи дослідження лідерства. Управлінський аспект лідерства.

Концепції та моделі організаційної культури. Лідерство в контексті організаційної культури. Організаційний клімат та організаційна нагляд за якістю. Конкурентоспроможність продукту (товару). Визначення критеріїв конкурентоспроможності продукту (товару). Методи оцінки конкурентоспроможності продукту (товару).

ТЕМА 1.4. Результативність діяльності підприємства, безпечний та кризовий стани підприємства

Фінансові результати діяльності.

Показники фінансових результатів і фінансового стану підприємства. Джерела формування прибутку підприємства. Особливості використання прибутку на підприємствах різних організаційно-правових форм. Рентабельність діяльності підприємства, її різновиди та методи обчислення. Оцінка і діагностика фінансового стану.

Управління фінансовою результативністю підприємства. Обґрунтування фінансової стратегії підприємства, його пріоритетних витрат і доходів. Фінансовий план, зміст і методика розробки.

Оцінка і діагностика фінансового стану. Ліквідність активів і заходи щодо її утримання на бажаному рівні. Показники активності підприємства. Фінансова рівновага підприємства та умови її збереження.

Економічна безпека підприємства.

Економічна безпека та небезпека підприємства: співвідношення понять. Функціональні складові економічної безпеки: фінансова, техніко-технологічна, інформаційна та інші. Методичні підходи до оцінки стану економічної безпеки: кількісна та якісна оцінка, достовірність результатів.

Криза та заходи антикризового управління підприємством.

Можливості попереднього діагнозу та методи ідентифікації кризових явищ. Основні підходи до подолання кризових явищ на підприємстві. Типи антикризової реакції та антикризового управління (реактивне, активне, планове). Характеристика основних етапів антикризового управління.

Проблеми здійснення та підвищення ефективності реструктуризації підприємств. Процес санації (фінансового оздоровлення) потенційно конкурентоспроможних підприємств (організацій). Правові основи та сучасні проблеми банкрутства підприємств (організацій). Організаційно-економічний механізм ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Поняття “банкрутство”, “фіктивне банкрутство”, “недобросовісне банкрутство”, “санація”, “ліквідація” як способи подолання кризи.

ТЕМА 1.5. Економічна стійкість функціонування підприємства

Поняття “стійкість підприємства”, класифікація видів стійкості. Економічна та фінансова стійкість. Чинники, що обумовлюють рівень стійкості підприємства. Проблема стійкості підприємства з погляду концепції сталого розвитку. Принципи і методи управління стратегічною стійкістю підприємства.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 2.1. Концепція стратегічного управління підприємством

Суть стратегічного управління. Передумови формування стратегічного управління. Концепції стратегічного управління з позицій різних шкіл стратегії. Процес розробки і реалізації стратегії підприємства. Досвід та проблеми використання системи стратегічного управління підприємствами України.

Генеричні бізнес-стратегії за М.Портером, підсилення конкурентних переваг шляхом лідирування за витратами, продуктової диференціації, фокусування. Оптимізація галузевої структури, спеціалізація, кооперування і комбінування в промислово-переробному виробництві та його ефективність. Економічна концентрація та форми її впливу в аграрнопродовольчому комплексі.

Стратегічні напрями розвитку організації: зростання, стабілізація, скорочення. Економічна ефективність різних видів диверсифікації, спеціалізації, вертикальної та горизонтальної інтеграції. Нові напрямки інтеграційних процесів.

Горизонтальна і вертикальна концентрація в АПК. Галузі, види діяльності та підприємства як суб'єкти агропромислової інтеграції. Економічна суть та особливості агропромислових формувань. Механізм створення агропромислових формувань. Нові напрямки інтеграційних процесів у заготівлі, переробці й реалізації продуктів сільськогосподарського походження.

Продуктові підкомплекси як об'єкти агропромислової інтеграції та економічна оцінка їх формування. Професійні і міжпрофесійні організації як суб'єкти агропромислової інтеграції в АПК. Особливості інтеграційних процесів в умовах ринкових трансформацій в АПК.

Передумови для прийняття рішення про скорочення видів діяльності. Шляхи скорочення діяльності: оздоровлення, продаж, банкрутство. Стратегічні альтернативи в разі успішного та невдалого проведення скорочення діяльності.

Методологічні недоліки матричних моделей прийняття стратегічних рішень (матриця Бостонської консалтингової групи, дев'ятичарункова матриця "МакКінсі - "Дженерал Електрик", матриця "життєвого циклу виробу" фірми Артур де Літл).

Альтернативність у стратегічному виборі. Структура стратегічного вибору. Критерії вибору оптимальної стратегії.

Підтримка загальної стратегії за допомогою функціональних стратегій. Стратегічний портфель.

Класифікація стратегій. Ситуаційний аналіз у стратегічному плануванні. Розробка стратегічного плану. Тактичне та оперативне планування. Контроль та оцінка стратегії.

Планування та етапи вибору стратегічної позиції АПФ. Реформування власності в АПК і стратегія підприємства. Організаційне забезпечення стратегічного управління АПФ.

ТЕМА 2.2. Методологія та інструментарій стратегічного аналізу підприємства

Моделі та методи стратегічного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища організації (PEST-аналіз, SWOT-аналіз). Модель М.Портера аналізу п'яти сил конкуренції в галузі.

Методологічні підходи до аналізу внутрішнього середовища: функціональний аналіз, бенчмаркінг. Визначення стратегічних позицій підприємства. Стратегічні зони господарювання: поняття та характеристика.

ТЕМА 2.3. Розвиток підприємства та управління стратегічними змінами

Управління змінами і формування стратегічної поведінки. Етапи процесу управління змінами. Сутність та рівні стратегічних змін: стратегія, що продовжується, обмежені зміни, радикальні зміни, зміна напрямку руху. Управління опором, управління конфліктами інтересів в організаціях.

Перетворення організації: рефреймінг, реструктуризація, оживлення, оновлення. Підходи до управління стратегічними змінами за І.Ансофом: примусовий, адаптивний, кризовий, керований (метод акордеону). Організаційне навчання. Соціально-психологічне забезпечення стратегічного управління. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління. Соціальна відповідальність та етика в управлінні стратегічними змінами.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Підприємство як соціально-економічна система, основні елементи та властивості системи.
2. Методи прийняття управлінських рішень.
3. Горизонтальний та вертикальний поділ праці на підприємстві.
4. Виробнича, логістична, соціальна, інформаційна інфраструктура підприємства.
5. Фактори макросередовища підприємства (природні, демографічні, політичні, науково-технічні, економічні, міжнародні).
6. Фактори мікросередовища підприємства (постачальники ресурсів, споживачі продукції, посередники, конкуренти).
7. Поняття: конкуренція та конкурентоспроможність підприємства.
8. Види активів підприємства та їх сутність.
9. Основні засоби. Класифікація та оцінка основних засобів. Методи амортизації основних засобів.
10. Стадії обігу та склад оборотних засобів. Визначення обсягу оборотних засобів та їх структури.
11. Форми участі персоналу в капіталі та прибутку підприємства.
12. Продуктивність праці та підходи до її визначення.
13. Форми і системи оплати праці.
14. Державне регулювання оплати праці.

15. Виробничий процес як основний вид операційної діяльності, його складові та принципи раціональної організації.
16. Типи виробництва (одиничне, серійне, масове).
17. Структура, зовнішнє оточення та життєвий цикл підприємства.
18. Принципи та види планування.
19. Бізнес-план, його зміст та структура.
20. Поняття «виробничого потенціалу підприємства», його основні складові та загальні характеристики.
21. Сутність і змістовна характеристика інвестиційного процесу на підприємстві.
22. Показники та методи оцінки ефективності інвестицій.
23. Маркетингове поняття товару та класифікація товарів.
24. Види запасів, методи управління запасами.
25. Управління якістю як складова операційного менеджменту.
26. Стандартизація і сертифікація продукції.
27. Конкурентоспроможність продукту (товару).
28. Інноваційна діяльність підприємства, класифікація інноваційних процесів.
29. Склад та класифікація витрат. Методи формування і калькулювання витрат.
30. Особливості формування витрат методами «директ-костінг», «стандарт-костінг» та сфери їх застосування.
31. Керівництво та лідерство в організаціях.
32. Менеджмент людських ресурсів.
33. Мотивація як чинник забезпечення успіху діяльності підприємства.
34. Контроль як основна функція управління.
35. Сутність та засоби стимулювання продажу товарів.
36. Моделі поведінки споживачів та методи їх оцінки.
37. Маркетингові стратегії підприємства.
38. Види і зміст життєвих циклів товарів на ринку.
39. Основні показники фінансових результатів підприємства.
40. Основні показники фінансового стану підприємства.
41. Рентабельність діяльності підприємства.
42. Фінансовий план, зміст і методика розробки.
43. Економічна безпека підприємства.
44. Криза та заходи антикризового управління підприємством.
45. Банкрутство та санація підприємства.
46. Стратегії розвитку підприємств.
47. Горизонтальна і вертикальна інтеграція підприємств.
48. Методи стратегічного аналізу зовнішнього середовища організації.
49. Управління змінами на підприємстві
50. Антикризове управління підприємством.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. - СПб.: Питер, 1999. - 416 с.
2. Ассель Г. Маркетинг: принципы и стратегия : учеб. пособие / Г. Ассель ; пер. с англ. - 2-е изд. - М. : ИНФРА, 1999. - 804 с.
3. Белінський П.І. Менеджмент виробництва та операцій: підручник і П.І.Белінський. - К. : Центр навч. літ-ри, 2005. - 624 с.
4. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. - К.: Ника-Центр ; Зльга-Н, 2001. - 447 с.
5. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посібник / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. - К.: Академвидав, 2010. - 520 с.
6. Бодров В. Г. Формування приватного сектора економіки і державна політика в Україні: методичні рекомендації до дисципліни/ В. Г. Бодров, В. Ф. Мартиненко. - К.: НАДУ, 2004. - 52 с.
7. Бодров В. Г. Державне регулювання інноваційної модернізації промислового комплексу України: наукове видання / В.Г. Бодров, М.В. Гаман, В.О. Гусев. - К.: НАДУ, 2010. - 73 с.
8. Боумзн К. Основы стратегического менеджмента / Клифф Боумзн; пер. с англ. под. ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. 1 М. : Банки и биржи , . ЮНИТИ, 1997,- 175 с.
9. Будзан Б. Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи / Б. Будзан. - К. : Основи, 2001. - 349 с.
10. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник/В. О. Василенко. - К. : ПУЛ, 2003. - 504 с.
11. Василенко В.О. Виробничий (операційний) менеджмент: навч. посібник/В. О. Василенко, Т.І. Ткаченко. - 2-ге вид. випр. і доп. - К.: Центр навч. літ-ри, 2005. - 532 с.
12. Воронкова В.Г. Менеджмент у державних організаціях: навч. посібник/В. Г. Воронкова. - К. : ВД "Професіонал", 2004. - 256 с.
13. Гевко І. Б. Операційний менеджмент: навч. посібник /І. Б. Гевко. - К. : Кондор, 2007. - 228 с.
14. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навч. посібник / О.О.Гетьман, В.М.Шаповал. - 2-ге вид. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
15. Гріфін Р. Основы менеджменту: підручник / Р. Гріфін, В. Яцура. - Львів: БаК, 2001. - 624 с.
16. Дафт Р. Л. Менеджмент: учебник / Р. Л. Дафт. - СПб : Питер, 2002. - 832 с.
17. Диксон П. Р. Управление маркетингом / Питер Р. Диксон; пер. с англ. - М.: ЗАО "БИНОМ", 1998. - 560 с.
18. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: учеб. пособие / П. Ф. Друкер; пер. с англ. - М. : Вильямс. 2000. - 272 с.
19. Друкер П. Ф. Практика менеджмента / П. Ф. Друкер; пер. с англ. -

М.: Вільямс, 2000. - 398 с.

20. Економіка підприємства: навч. посібник / за ред. А. В. Шегди. - К.: Знання, 2005. - 431 с.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ

Оцінювання додаткового вступного випробування здійснюється за рівнем «зараховано», «не зараховано».

- I рівень – «не зараховано». Відповідь абітурієнта при відтворенні навчального матеріалу - елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
- II рівень – «зараховано». Абітурієнт знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Абітурієнт здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

Вступник, який отримав за додаткове вступне випробування рівень «не зараховано» не допускається до подальших вступних випробувань і позбавляється права участі в конкурсі.

Програма додаткового вступного іспиту розглянуто на засіданні кафедри Менеджменту і логістики

протокол № 15 від 19 березня 2021 р.

Завідувач кафедри
менеджменту і логістики
д.е.н., проф.

Ігор САВЕНКО

Програма додаткового вступного іспиту розглянуто та затверджено на засіданні Вченої Ради ННПЕіМ ім. Г.Е.Вейнштейна

протокол № _____ від 25 березня 2021 р.

Голова Вченої ради ННПЕіМ
ім. Г.Е. Вейнштейна
д.е.н., доц.

Юрій МЕЛЬНИК

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи
к.т.н., доц

Наталія ПОВОРОВА

